

СЕРЕДНЬОВІЧНІ МІСТЕРІЇ МАРГАРЕТ ФРЕЙЗЕР

Маргарет Фрейзер - псевдонім двох сучасних американських письменниць Гейл Лінн Фрейзер та Мері Моніки Пульвер Куфельд, під яким вони видали шість детективних романів. Потім творчий дует розпався й псевдонімом продовжила користуватися лише Гейл Фрейзер. Маргарет Фрейзер є автором двох серій історичних детективів, дія яких розгортається в середньовічній Англії: у першій головною героїнею виступає сестра Фревіс, черниця Оксфордширського жіночого монастиря св. Фрайдсвайда, героєм другої є мандрівний актор Джоліф Гравець. Дія обох серій відбувається у XV столітті напередодні війни Червоної та Білої Троянд.

До серії про сестру Фревіс входить 17 романів, серед яких найбільшу цікавість викликають "Казка послушника" (1994), "Казка єпископа" (1994), "Казка вбивці" (1996), "Казка сквайра" (2000), "Казка бастарда" (2003), "Казка мисливця" (2004), "Казка зрадника" (2007), "Казка відступника" (2008). Серія про Джоліфа Гравця, що є своєрідним відгалуженням першого циклу, складається з 7 романів: "Гра Ісака" (2004), "Гра Дукса Моро" (2005), "Гра Негідника" (2006), "Гра лордів" (2007), "Гра зрадника" (2009), "Гра благочестя" (2010), "Гра ересі" (2011).

Письменниці прийшли до середньовічної тематики, займаючись ролевими іграми у Товаристві творчого анахронізму (SCA). Гейл Фрейзер грала роль Еліс Фітц Ур, доньки багатого купця, який торгував вовною. За вигаданою біографією, вона двічі була у шлюбі, допомагаючи чоловікам у торгових справах. Таким чином, знайомство з середньовіччям відбулося не через якісь романтичні захоплення, а з практичного боку, коли довелось вивчати повсякденні побутові реалії, наприклад, вибирати взуття або сукню. Мері Куфельд у SCA грала роль абатиси бенедиктинського монастиря, що й визначило тематику їхнього спільного циклу історичних детективів [9].

Описуючи середньовіччя, Маргарет Фрейзер намагається відійти від усталених стереотипів. Середні віки, каже вона, - це не лише брудні вулиці, епідемії чуми та суцільне насильство. Спалахи насильства спричинялися суспільними явищами, такими, як Столітня війна або війна Червоної та Білої Троянд. Взагалі ж повсякденне життя у середньовічних містах було досить приємним. Більшість авторів, які пишуть про ту епоху, знають її досить поверхнево, ознайомившись з невеликою кількістю історичної літератури, переважно доволі тенденційної.

XV століття, коли відбуваються події обох детективних циклів, було обрано не даремно. Якщо XIV століття, за словами історика Барбари Такман, було "тяжким" [8, XIV], то XV було "не таким лихим, яким могло б бути" [9].

Письменниця прийшла до нього випадково, прочитавши історичний детектив Джозефіни Тей "Дочка часу" про Ричарда III. Захопившись тією епохою, Фрейзер захотіла дізнатися про її витоки і звернулась до часів правління короля Генріха VI. Таким чином було обрано 1430 рік, коли війна Червоної та Білої Троянд ще не почалася, Столітня війна вирувала на континенті, через Ла-Манш, а великих спалахів чуми не було. Це дало письменниці можливість уникнути розмов героїв на політичні теми та описів епідемії, що стало вже розповсюдженими штампами у ретродетективах з середньовіччя, й зосередитись на суто побутових моментах.

Вибір середньовічного провінційного абатства у якості місця дії ретродетективів має як переваги, так і вади. Серед переваг те, що у романі можна застосувати класичну сюжетну схему замкнутого простору, де героїня розслідує той або інший злочин. Письменниця наділила сестру Фревіс багатим минулим, коли у дитинстві та юності вона супроводжувала у мандрах по країні своїх батьків і таким чином знайомила з реаліями тогочасного життя. У якості радника героїні виступає її родич Томас Чосер, син славетного автора "Кентерберійських оповідань" Джеффри Чосера. Він є своєрідним проводирем читача, за допомогою якого той знайомиться з життям Англії епохи Генріха VI.

Проте згодом стали з'являтися й певні проблеми. Місцевість, у якій розташовано монастир, сільська й не дуже населена. Якщо тут часто траплятимуться злочини (насамперед, убивства), вони можуть серйозно спустошити ці краї. Вивчення історичного матеріалу показало, що тогочасні англійські черниці не були так суворо зачинені за монастирськими стінами, як це було у інших країнах і інших епохи. З дозволу абатиси вони могли виїжджати за межі угідь обителі, за умов, що їх хтось супроводжуватиме. Це й робить сестра Фревіс, супутниками якої виступають то Томас Чосер, то його донька Аліса, герцогиня Саффолк. Подорожуючи й стикаючись зі вбивствами, які їй доводиться розкривати, героїня поступово розвивається, мудрішає, накопичуючи життєвий досвід [9].

Проблематика детективних романів Маргарет Фрейзер є досить широкою. Проте можна виділити дві головні проблеми, що є наскрізними для усіх творів письменниці. По-перше, це питання ставлення до аристократії, визначення місця цього класу у суспільстві. По-друге, це проблема морального вибору. Аристократія, на переконання письменниці, нічим не відрізняється від інших станів. У "Казці послушника" Томас Чосер каже: "Моє місце у світі навряд чи зміниться, якщо я отримаю титул. У мене просто побільшає обов'язків та зростуть мої податки - ось і вся дурна ціна за марнославство" [2, 9]. Письменниця всіляко підкреслює, що дворянство вироджується, стаючи осередком злочинців та збоченців. Обов'язки перед власним родом почасти стають для представників аристократії вищими за мораль та навіть віри в Бога.

Друга тема - життєвий вибір, моральні переживання героїв, які мусять пристати на бік Добра або Зла. Так, у "Казці злочинця" родич Томаса Чосера й

сестри Фревіс, Ніколас, майже два десятиріччя займався грабіжництвом на великому шляху і врешті решт оголтувся й вирішив покаятись. Вагар злочинів не дає йому спокою, проте минуле неохоче відпускає героя. Він скоює нові діяння, які заважають Ніколасу отримати прощення. У цій історії автор торкнулася важливої проблеми. На її думку, характер людини можна корегувати, але повністю змінити його неможливо, незалежно від того, якими б добрими не були наміри. Це, звичайно, стосується і сучасного суспільства. У "Казці злочинця" Фрейзер стверджує, що як би нам не хотілося, проте ми повинні прийняти цю просту істину.

Велику увагу у романах Маргарет Фрейзер приділено такому аспекту середньовічного життя, як релігія. Нею було просякнуте тоді все. Героїня йде до монастиря за власним вибором, а не з якихось то сторонніх причин. Майже у кожному романі сестрі Фревіс протистоїть носій іншої точки зору, людина не досить побожна. Стикаючи два протилежних за світоглядом характери, письменниця отримує змогу показати весь спектр ідей, які панували у суспільстві середніх віків. Основні емоції людини, як це довів ще Вальтер Скотт, є однакові у часі, проте те, що може викликати особливі емоції, відрізняється за часом та місцем. Так що персонажі Фрейзер рухаються й відчувають себе в контексті свого часу, а не сучасності, відповідаючи епосі. Це ж стосується й анахронізмів.

Історичний детектив відрізняється від інших жанрів (хоча б історичної фантастики) тим, що тут не рекомендується дуже вільно поводитись з фактичним матеріалом. В той же час є такі сторінки минулого, які туманно висвітлені у хроніках. У різних джерелах хронологія одних й тих же подій викладена не однаково. Наприклад, вторгнення до Лондону Кейд у 1450 році. Історик повинен бути над протиріччями, тоді як романіст може скористатися ними, щоб дати власну версію історичних подій.

Працюючи над циклом про сестру Фревіс, Маргарет Фрейзер створила власний історичний словник, намагаючись не використовувати лексику, неприйнятну для XV століття. Це певний засіб самодисципліни, щоб не виходити за межі середньовічних уявлень. Проте час від часу доводиться стикатися з труднощами. Наприклад, у сюжеті роману використовується алергія. Проте такого слова не існувало до XX століття, хоча зрозуміло, що саме явище було. Або використання поняття "нервова людина" (у романі "Казка клерка"). У XV столітті й у XX вони мали різне значення.

Багато уваги приділяє Фрейзер й дрібним деталям оповідання, які створюють місцевий колорит. Так, письменниця зауважує, що сестра Фревіс "мало зналася на латині, й Біблія у її свідомості закарбувалася англійською у перекладі Вікліфа" [2, 64]. Ця обставина може пройти непоміченою тими, хто не дуже обізнаний з історією середніх віків. Проте знавець зверне увагу, що черниця вміє читати і це є певною прикметою її належності до панівного класу. По-друге, ми дізнаємося, що в той час вже існував англійський переклад Біблії,

який було заборонено. По-третє, виявляється, що в час винаходу друкарського верстата у сестри Фревіс була під рукою друкована книга, що свідчить про її заможність і спроможність сплатити за раритетне видання. Відтак Фревіс може читати, думати й висловлювати думки не так, як інші черниці її часу. Це весь час повторюється і підкреслюється протягом усього серіалу і багато в чому пояснює детективні здібності героліні, а також напруженість у відносинах між сестрою Фревіс та іншими персонажами "історій". Фрейзер благословила або прокляла свою героїню, наділивши її тверезим і логічним мозком, увагою до деталей, ненаситною цікавістю і нездатністю терпимо ставитися до дурнів.

Таким чином, Маргарет Фрейзер запропонувала свою версію розвитку середньовічного ретродетективу дещо відмінну від тих, що отримали розповсюдження у сучасному англomовному історичному детективі. Це поєднання глибокого дослідження і психологічного занурення у епоху з творчим підходом до опрацювання історичного матеріалу. Для подальших досліджень було б цікавим зіставити твори письменниці з аналогічними книгами її сучасників (насамперед, Пітера Тремейна, Пола Догерті та Еліс Пітерс).

Література

1. Ashley M. Historical Whodunits. - New York: Barnes & Noble, 1997.
2. Frazer M. The Novice's Tale. - New York: Berkley Prime Crime, 1992.
3. Frazer M. The Servant's Tale. - New York: Berkley Prime Crime, 1993.
4. Frazer M. The Bishop's Tale. - New York: Berkley Prime Crime, 1994.
5. Frazer M. The Outlaw's Tale. - New York: Berkley Prime Crime, 1994.
6. Frazer M. The Morderer's Tale. - New York: Berkley Prime Crime, 1994.
7. Pearsall D. The Life of Geoffrey Chaucer. - Oxford: Blackwell, 1994.
8. Tuchman B. A Distant Mirror: The Calamitous 14th Century. - New York: Ballantine books, 1987.
9. Zelvin E. Interview with Margaret Frazer
[//http://poesdeadlydaughters.blogspot.com/2011/5/interview-with-margaret-frazer.html](http://poesdeadlydaughters.blogspot.com/2011/5/interview-with-margaret-frazer.html)

Аннотация

Статья посвящена творчеству современной американской писательницы Маргарет Фрейзер. Рассматривается цикл её исторических детективов, посвященных средневековой Англии периода войны Алой и Белой Роз. Исследована жанровая специфика романов.

Ключевые слова: местный колорит, анахронизм, ретродетектив.

Анотація

Статтю присвячено творчості сучасної американської письменниці Маргарет Фрейзер. Розглянуто цикл її історичних детективів, присвячених

середньовічній Англії періоду війни Червоної та Білої Троянд. Досліджено жанрову специфіку романів.

Ключові слова: місцевий колорит, анахронізм, ретродетектив.

Summary

The article is devoted to the activity of modern American writer Margaret Frazer. The cycle of her historical mysteries, the actions in which take place in Medieval England during the War of Roses in is analyzed. Genre specific character of the novels has been researched.

Key words: couleur locale, anachronism, historical mystery.